

השפעת דימוי וביצוע מוזיקלי על תהליכי זיכרון מלודי

צ. שורץ מדיני

בית הספר לחינוך מוזיקלי, מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

דימוי מנטאלי הוא חוויה דמוית תפיסה חושית המתרחשת בהעדר גירוי חושי חיצוני. בעוד דימויים וויזואליים זכו לתשומת לב רבה של חוקרי תפיסה וקוגניציה, מחקר הדימוי האודיטורי, ובפרט הדימוי המוזיקלי, נמצא בחיתוליו, ואין עדיין תיאוריה סדורה ומפורטת של מקורותיו, המנגנונים המתפעלים אותו ותפקידו הקוגניטיביים. עבודה זו סוקרת את מצב המחקר ומציעה מספר שאלות והנחות לגבי השפעת הדימוי המוזיקלי, בהשוואה לביצוע מוזיקלי (בשירה) על זיכרון למנגינות.

המחקר הקוגניטיבי והנוירו-פיזיולוגי העכשווי מצביע על קשרים הדוקים בין תפיסה לפעולה, ובין דימוי לתפיסה; אולם קשרים בין דימוי – ודימוי מוזיקלי בפרט – לפעולה הקשורה לדימוי זה עדיין לא נחקרו דיים. מחקר כזה מתבקש בשל קווי הדמיון בין ביצוע ודימוי מוזיקלי. בזמן דימוי מוזיקלי מתרחשות פעילויות מוטוריות מסוימות הקשורות לפעולה (שירה או נגינה) שאותה מדמים, וכן פעילויות מוחיות הקשורות לתפיסה הדומות באספקטים מסוימים לפעילויות המוחיות בזמן תפיסה חושית אמתית. סקירת מצב המחקר תעסוק בשני היבטים עיקריים: הדימוי המוזיקלי, ותהליכים של זיכרון מלודי.

היבטים מרכזיים בחקר הדימוי המוזיקלי שייסקרו כאן הם: הקשר בין דימוי מוזיקלי, תפיסה ופעילות מוטורית, היבטי גובה צליל (pitch) ומשך של הדימוי המוזיקלי, האינטגרציה של אלו בדימוי מנגינה, והשפעת ההכשרה המוזיקלית על יכולות הדימוי המוזיקלי.

רוב ממצאי המחקר על זיכרון למנגינות מתמקדים בשאלה מהם הפרמטרים המוזיקליים המיוצגים בזיכרון. כל פרמטר נבדק לגבי מידת העצמאות בה הוא נתפס ולגבי מידת חשיבותו לזיהוי ולהיזכרות במנגינות.

אציג תכנית מחקר אמפירי, הנמצא כעת בעבודה, ועוסק בשאלות שלמעלה על ידי השוואת השפעתו של הדימוי המוזיקלי לביצוע בפועל על תהליכי זיכרון למלודיות. למחקר מטרה כפולה: לקדם את ההבנה התיאורטית של הדימוי המוזיקלי, קשריו לפעולה ולתפיסה, והשפעתו על תהליכים ומיומנויות קוגניטיביות, ולקדם את השימוש המושכל בו בתהליך ההכשרה של מוזיקאים.